

Oktatási adatok, 2009/2010

A tartalomról

- 1 A nappali képzések főbb adatai
- 3 Intézményhálózat, pedagógusok, finanszírozás
- 4 Felnőttképzés

Az oktatás és képzés a tudásalapú társadalom és a szociális jólét megteremtésének egyik legfontosabb eszköze. Az Európai Unió 2020-ig szóló Növekedési és foglalkoztatási stratégiáiban kiemelt célként szerepel, hogy erősödjenek ennek szociális irányultsága. Így előtérbe kerül a méltányosság, az egyenlő hozzáférés feltételeinek biztosítása, a korai iskolaelhagyók számának csökkentése, a speciális nevelési igényűek integrált oktatása, valamint a hátrányos helyzetű tanulók beilleszkedésének segítése. A felsőoktatásban az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását követő fő feladat – a minőség és az átláthatóság biztosítása mellett – a hallgatói mobilitás erősítése.

Az egész életen át tartó tanulás támogatásához, a változó munkaerő-piaci igények kielégítésére alkalmas készségek fejlesztéséhez kapcsolódóan a kulcskompetencia alapú képzések ösztönzése a legfőbb teendő. Az egész életen át tartó tanulás átfogó kategória, felölel minden tervszerű tanulási tevékenységet, legyen az iskolarendszerű, iskolarendszeren kívüli oktatás vagy informális tanulás, melynek célja ismeretek szerzése, illetve készségek és kompetenciák fejlesztése. Magában foglal minden ez irányú tevékenységet, kezdve a kora gyermekkori neveléstől egészen a nyugdíjasok szellemi frissességének megőrzését célzó tréningekig. Kortól, munkaerő-piaci státustól, de különböző intézményi és társadalmi keretektől is függetlenül minden emberre kiterjed.

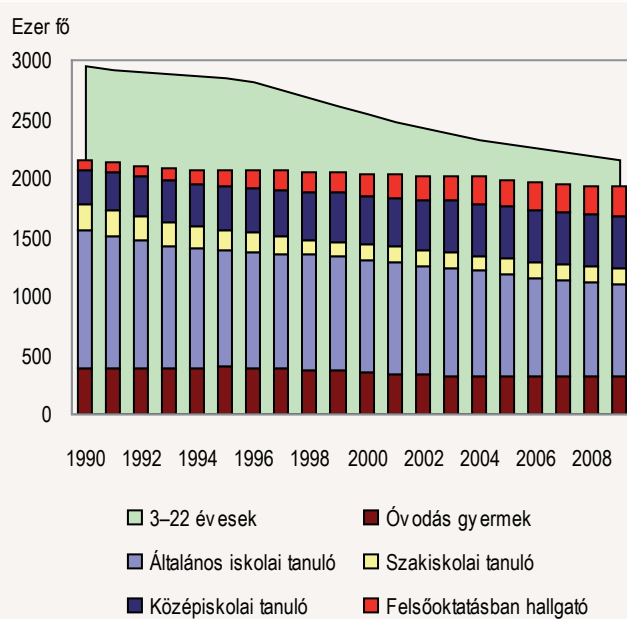
A nappali képzések főbb adatai

A 2009/2010-es tanévben Magyarországon 329 ezer gyermek részesül óvodai nevelésben, az általános iskolai oktatás nappali képzéseiben 773 ezren, a középfokú oktatásban¹ 582 ezren, a felsőoktatási intézményekben pedig további 243 ezren tanulnak. Az elmúlt másfél évtizedben kiteljesedett az iskolarendszerű oktatás: a 4 évesek növekvő hányada – 2009-ben 93%-a – óvodás. A 16 évesek 94%-a, a 20 évesek 53%-a vesz részt a nappali oktatásban, képzésben. Ez utóbbi arányszám jelentős növekedése egyrészt a középfokú tanulmányok idejének meghosszabbodásával, másrészt a felsőoktatás expanziójával magyarázható.

A tanulók számának alakulása oktatási szintenként és iskolatípusonként eltérő. Az **óvodába** beiratottak száma – a 2007. évi visszaesést követően – tovább emelkedett, így a jelen tanévben csaknem 329 ezer gyermek jár óvodába, mintegy 3 ezer fővel több, mint egy évvel korábban.

Az óvodás gyermekek és a tanulók számának alakulása a nappali képzésben 1990–2009

1. ábra

2009-ben egy új típusú többcélú közoktatási intézménytípust vezettek be: az **egységes óvoda-bölcsődét**. Ezzel a formával elsősorban azoknak a 2–3 éves gyermeket nevelő szülőknek nyújtanak – a munkába állást elősegítő – lehetőséget a napközbeni ellátás igénybevételére, akik olyan kisebb településen élnek, ahol a gyermekek alacsony száma miatt nem működtethető önálló bölcsőde. Az intézményekben az óvodapedagógus mellett bölcsődei gondozót, illetve szakgondozót, valamint dajkát is foglalkoztatni kell, az óvodapedagógusoknak pedig el kell sajátítaniuk a három évnél fiatalabb gyermekek gondozásához szükséges alapismereteket is. A felvehető gyermekek létszáma nem haladhatja meg a 20 főt, melyből legfeljebb 15 lehet óvodáskorú, és maximum 5 háromévesnél fiatalabb. A 2009/2010. tanévben 222 óvodai-bölcsődei csoport indult, ahol 129 főfoglalkozású óvodapedagógus, 134 dajka, illetve gondozó segítségével alig több mint 300 óvodáskorúnál fiatalabb gyermeket lát el.

Az oktatás és képzés szociális irányultságának erősítését célozza a **korai fejlesztés és gondozás** rendszerének kialakítása, amelynek keretében a 0–6 éves korú, különböző mértékben megkésett vagy eltérő fejlődésmenű gyermekek komplex ellátását biztosítják. A program arra irányul, hogy a gyermek bizonyos életszakaszában mérsékeljék a rendellenességből vagy fogyatékoságból eredő problémák hatását. A 2009/2010. tanévben 150 feladat-ellátási helyen közel 3 ezer gyermek korai fejlesztésével 370 főfoglalkozású pedagógus foglalkozik.

¹ Szakiskolában, gimnáziumban és szakközépiskolában együtt.

Az **általános iskolai** tanulók létszáma – az érintett korosztály apadásából következően – ismét jelentősen csökkent: jelenleg a nappali oktatásban 773 ezren tanulnak, több mint 15 ezerrel kevesebben, mint az előző tanévben. A sajátos nevelési igényű gyermekek száma a tavalyival csaknem megegyező, együttesen 53 ezer fő (60%-ukat integrált formában oktatják). A 6, illetve 8 évfolyamos gimnáziumok 5–8. évfolyamain 26 ezren tanulnak, hasonlóan az előző évekhez. A fiatal népesség létszámcsökkenése ebben az iskolatípusban alig érezhető.

A napközis ellátást a tanulók 44%-a veszi igénybe, az iskolai étkeztetésben részesülők aránya pedig 67,4%. Mindkét mutató több mint 1 százalékponttal emelkedett tavaly óta.

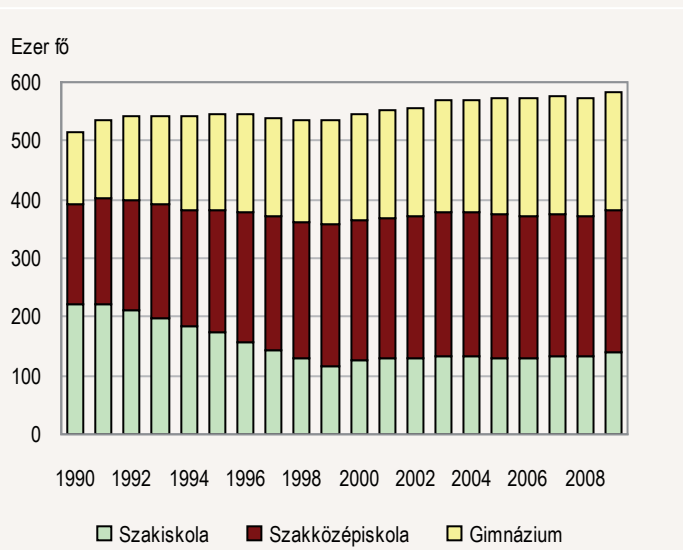
Az általános iskolai tanulók számának apadása következtében évről évre csökken a 8. évfolyamot eredményesen befejezettek száma. 2009-ben nem egészen 106 ezer nyolcadikos végzett a nappali képzésben (csaknem 4 ezerrel kevesebben, mint egy évvel korábban), és közülük szinte mindenki folytatta tanulmányait valamilyen középfokú oktatási intézményben.

Korai iskolaelhagyóknak nevezzük azokat, akik az oktatás egyes szintjeit nem vagy csak alacsony iskolai és szakmai végzettséggel fejezik be. Ők azok, akik legfeljebb alacsony végzettséggel rendelkeznek, és semmiféle további képzésben nem vesznek részt. Bár egyöntetűen kiemelt cél a leszakadók számának csökkentése, e tekintetben meglehetősen nagyok a különbségek az Európai Unión belül: az arányok 5 és 35% között szóródnak. Magyarország pozíciója viszonylag kedvező: 2009-ben a 18–24 éves férfiak 12,2, a nők 10,6%-a tartozott ebbe a kategóriába, és az arányszám az elmúlt tíz évben összességében 6 százalékponttal csökkent.

A kedvezőtlen demográfiai tendenciákat a képzési idő hosszabbodása egyelőre ellensúlyozza, a tavalyi visszaesést követően a **középfokú oktatás** nappali rendszerű képzéseiben részt vevő tanulók száma összességében ismét emelkedett: a 2009/2010. tanévben 582 ezren iratkoztak be, csaknem 8 ezerrel többen, mint az előzőben. A beiratkozottak 24%-a (139 ezer fő) érettségit nem adó szakiskolákban, 42%-a (242 ezer fő) szakközépiszkolákban, 34%-a (201 ezer fő) gimnáziumokban folytatja tanulmányait. Ez a megoszlás az elmúlt 4–5 évben stabilizálódott, és megfordulni látszik az az 1990-es évek elejétől tartó tendencia, amely az érettségit nyújtó középiskolai képzések térnyerését eredményezte. Az előző tanévhez képest a szakiskolák és a szakközépiszkolák tanulóinak száma mintegy 5 ezer fővel nőtt, ugyanakkor a gimnáziumi létszám 2,5 ezer fős csökkenést mutat.

2. ábra

A középfokú oktatás nappali képzéseiben tanulók számának alakulása, 1990–2009

² *Hátrányos helyzetű (HH) gyermek, tanuló* az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akiknek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította. E csoporton belül *halmozottan hátrányos helyzetű (HHH)* az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője óvodás gyermek esetén a gyermek hároméves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállásának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. *Halmozottan hátrányos helyzetű* az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium a 2004/2005. tanévtől tette általánosan lehetővé a gimnáziumok és szakközépiszkolák számára, hogy fenntartójuk jóváhagyásával a 9. évfolyamon nyelvi előkészítő osztályt indíthassanak. A törvény előírja, hogy ezeken az évfolyamokon a kötelező tanórai foglalkozások legalább 40%-ában idegen (illetve nemzetiségi vagy kisebbségi) nyelvi képzés folyjon. A fennmaradó időkeret legalább 25%-át informatikai képzésre, a maradékot képességfejlesztésre kell fordítani. A nyelvi előkészítő évfolyam beindításának lehetőségével a 2004/2005. tanévben már jelentős számú, több mint 400 iskola élt, ami – a tanulmányi idő hosszabbodásán keresztül – kihatott a tanulói létszámok és a végzettek számának alakulására is.

A 2009/2010-es tanévben a szakmai képzést nyújtó intézmények (szakiskolák, szakközépiszkolák) szakképző évfolyamain a nappali oktatásban 143 ezer fő tanul, csaknem 9 ezerrel több az előző tanévinél. (A jelentősebb növekedés a szakközépiszkolai szakképzésben jelentkezett.)

A képzés szerkezeti átalakulása következtében a nemek szerinti különbségek is csökkentek. Míg az 1990-es évek elején a fiúk többsége (53%-a) érettségit nem adó szakmunkásképző iskolába járt, 2009-re már 70,5%-uk középiskolás. A leányok esetében ennél kisebb mértékű, de jelentős változás figyelhető meg: egyharmadról 17,9%-ra esett a szakiskolások hányada. A középfokú oktatásban így egyre kiegyenlítettebb a két nem aránya, de az iskolatípusok szerinti különbségek nem tűntek el teljesen: a gimnáziumokban továbbra is a lányok (58,3%-ban), a szakiskolákban és a szakközépiszkolákban pedig a fiúk vannak többségben, 58,3, illetve 56,2%-os aránnyal. A középiskolai nyelvi előkészítő évfolyamok általánossá válása nyomán 2008-ban a nappali képzésben érettségit szerettek száma átmenetileg közel 10 ezerrel visszaesett. 2009-ben viszont – a korábbi évekhez hasonlóan – ismét mintegy 78 ezer fő maturált, és körülbelül fele-fele arányt képviseltek a gimnáziumban, illetve a szakközépiszkolában végzettek. Ugyanebben az évben 44 ezren tettek sikeresen szakmai vizsgát, 21 ezren szakiskolában, 23 ezren szakközépiszkolában.

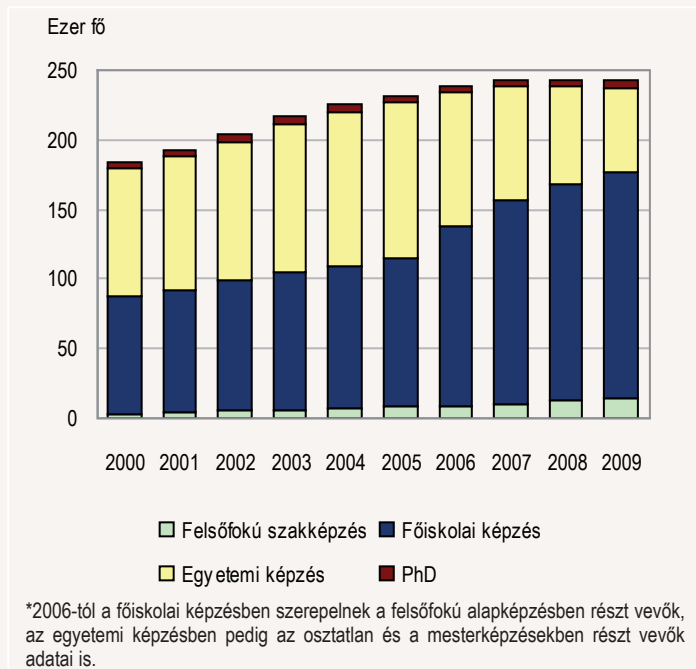
Az elmúlt évben a közoktatás valamennyi szintjén nőtt mind a **hátrányos helyzetű**² (HH), mind a **halmozottan hátrányos helyzetű** (HHH) gyermekek száma és aránya, emellett a területi aránytalanságok sem csökkentek. Az óvodákban a HH-arány 2008-ban 25,8%, 2009-ben 29,2% volt, az általános iskolákban 30,6% és 33,2%; a gimnáziumokban 6,3% és 8,3%; a szakközépiszkolákban 10,5% és 13,6%. A HHH mutatói még erőteljesebben emelkedtek. Ezek a kedvezőtlen változások nem elsősorban a közoktatási rendszer aktuális helyzetére, hanem a társadalmi-gazdasági környezetre, a szociális védelem működésére vezethetők vissza.

A közoktatási rendszerből kilépő fiatalok két lehetőség közül választhatnak: vagy folytatják tanulmányaikat – belépnek a felsőoktatásba, illetve különböző szakmai képzéseken vesznek részt –, vagy munkát vállalnak. Magyarországon a **felsőoktatás** rendszere az elmúlt két évtizedben gyökeresen átalakult. 2006-tól az ún. bolognai folyamat keretében megkezdődött az egységesen egymásra épülő, felsőfokú végzettségi szinteket biztosító többciklusú képzés. Az új struktúrában a 3., az 5. és a 8. év után kerülhetnek ki a végzettek a munkaerőpiacra, alapképzési, mesterképzési, illetve doktori fokozattal. Az egyes képzési szintek egymásra épülnek, és a különböző intézmények között biztosított az átjárhatóság. Jelenleg – a kifutó rendszerű egyetemi és főiskolai képzések mellett – a hallgatók felsőfokú alapképzési (BA-/Bsc-), mesterképzési (MA-/Msc-), osztatlan képzéseken és doktori (PhD-, DLA-) programokon vehetnek részt, melyeket felsőfokú szakképzések, illetve szakirányú továbbképzések egészítenek ki. Az expanzió következtében jelentősen megnőtt a felsőoktatásba való továbbtanulás esélye: míg 1990-ben a jelentkezők alig 36%-a nyert felvételt, addig az évtized közepére – a pályázók számának folyamatos emelkedése mellett – ez a mutató 58%-ra nőtt, 2009-ben pedig – a jelentkezők ismételt magas létszáma ellenére – az alapképzésben a 69, a mesterképzésben a 61, összességében pedig a 67%-ot érte el. Az elmúlt évben a jelentkezők által

első helyen megjelölt szakok közül – bár csökkenő arányban – továbbra is a gazdasági a legnépszerűbb (22%); a második helyre a műszaki képzés zárkózott fel (15%); és közkedveltek a bölcsészettudományi programok is (13%), de e területek iránti érdeklődés kisebb, mint a korábbi években.

3. ábra

A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán tanuló hallgatók számának alakulása, 1990–2009*

A hallgatók abszolút számának növekedése az elmúlt két tanévben megállt. Az intézmények nappali tagozatának különböző szintű képzéseire a 2009/2010-es tanévben a tavalyival megegyező számú, 243 ezer fiatal iratkozott be. Felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben 180 ezren, a kifutó egyetemi, főiskolai programokon 42 ezren tanulnak. Ezen túlmenően csaknem 15 ezer hallgató felsőfokú szakképzésben, közel 5,3 ezer fő szakirányú továbbképzésben, illetve doktori programokban folytatja tanulmányait. Nemzetközi összehasonlításban a hallgatók összetételében jelentős különbségek mutatkoznak: Magyarországon a felsőfokú szakképzésben részt vevők aránya – a növekvő létszám ellenére – továbbra is rendkívül alacsony, az egyetemi, főiskolai hallgatók hányada viszont általában magasabb, mint az Európai Unió más tagországaiban.

A nagyrészt ingyenes és kötelező közoktatással ellentétben a felsőoktatás a hallgatók számára is forrásigényes, a választási lehetőségek között egyre nagyobb arányban található költségtérítéssel képzési formák. Míg a nappali tagozatosok 75,6%-ának képzését az állam finanszírozza (ez a részarány folyamatosan csökken), addig az esti-levelező tagozatokon ez az arány 25-28%, a távoktatásban pedig csak az önköltséges típusú vehe-tik igénybe a tanulni szándékozók.

Az elmúlt 10–15 évben a nappali tagozatos felsőoktatásban a bölcsészettudományi és közgazdasági karokon, továbbá a gazdasági és ügyviteli képzési programok esetében az átlagost jóval meghaladó mértékű létszámnövekedés történt. Az elmúlt években viszont a műszaki szakok presztízse és ezzel párhuzamosan a hallgatói létszámból való részesedése is emelkedni kezdett. Így 2009-re a nappali képzés szerkezete – főbb területeit tekintve – átrendeződött: a gazdasági ágazat mellett a műszaki tudományok javára tolódott el (18–18%). Emellett a társadalomtudományok és az egészségügyi programok részesedése jelentős még (10,5% körüli).

Az egyetemek és főiskolák nappali tagozatos hallgatói közül 2009-ben 35 ezren szereztek diplomát, minden korábbi időszakot meghaladó szám-

ban és arányban. Az 1990-es évek elején a 22 éves korosztály 11–12%-a (16 ezer fő), 2009-ben már 28%-a fejezte be sikeresen felsőfokú tanulmányait. Az elmúlt években az Európai Unióban kiadott diplomák, fokozatok 2,6%-át kapták a doktoranduszok, Magyarországon ugyanez az arány mindössze 1,3% volt.

1. tábla

A végzetek számának alakulása a nappali oktatásban

Év	A 8. évfolyamot befejezte	Érettségizett	Felsőfokú oklevelet szerzett
1990	169,2	53,1	16,0
1995	126,2	70,3	20,0
2000	121,1 ^{a)}	72,2 ^{a)}	29,8
2005	119,6	77,0	32,7
2006	118,2	76,9	29,9
2007	112,4	77,5	29,1
2008	109,7	68,5	29,0
2009	105,8	78,0	35,3

a) Számított adat.

Európában közel 4 ezer felsőoktatási intézményben csaknem 19 millió hallgató tanul, 1,5 millió oktató közreműködésével. Az Európai Unió egyik legfontosabb ez irányú célkitűzése a **hallgatói mobilitás** elősegítése. 2009-ben az Eurobarometer-felmérések³ keretében a felsőoktatásban tanuló csaknem 15 ezer fiatal mobilitását vizsgálták, elsősorban a hajlandóságot, valamint az akadályozó tényezőket. Összességében a megkérdezett diákok kétötöde nyilatkozott úgy, hogy soha nem tervezett külföldi tanulmányokat, további 11%-uk ugyan tervezte, de lemondott róla. A hallgatók mindössze harmada szeretné a közeljövőben másik országban folytatni tanulmányait, 7%-uk pedig már korábban tanult külföldön. Legfőbb akadályként a forráshiányt említették, több mint 61%-uk jelölte meg ezt a tényezőt.

Országoként jelentős eltérések voltak: a legnagyobb hányadban Luxemburgban (71%) és Cipruson (58%) vonzza a külföldi tanulás a fiatalokat, ugyanakkor Lengyelországban és Szlovákiában a válaszolók több mint kétharmadának ez nem szerepel a céljai között. A magyarországi egyetemisták 60%-a nem tervezi (vagy már feladta) a külföldi tanulmányutát, 38%-uk szeretne eljutni vagy már eljutott más európai vagy tengerentúli oktatási intézménybe. Az átlagosnál erősebb szándékot mutatnak a fiatalabb, illetve az alsóbb évfolyamos hallgatók, valamint a nyelvszakosok.

A mobilitást gátló tényezők közül az európai válaszadók – a pénzügyi nehézségek mellett – a nyelvi korlátokat (38%), a tanulmányok nehézkes elismertetését (36%) és az információhiányt (35%) jelölték meg leggyakrabban. A magyar fiatalok 73%-a szerint jelentős probléma a forráshiány, viszont csak egyharmaduk érezte a nyelvi korlátokat akadályozó tényezőnek. Ugyanakkor a rövidebb idejű tanulmányok hazai elismertetésének nehézségét a magyar diákok több mint fele említette hátráltató körülményként.

Intézményhálózat, pedagógusok, finanszírozás

Az elmúlt évtizedben – a tanulólétszám alakulásával párhuzamosan – csökkenni kezdett az óvodai, általános iskolai **feladat-ellátási helyek** száma, jelentősen bővült viszont a szakiskolai, gimnáziumi, szakközépiskolai kategóriában. Az elmúlt évben nem folytatódott ez a folyamat: az óvodákat és az általános iskolákat illetően 2, illetve 3%-os csökkenés következett be, a középfokú feladat-ellátási helyek száma is 1%-kal alacsonyabb lett, annak ellenére, hogy a szakiskolai képzési helyek száma emelkedett. A felsőoktatásban jelenleg 69 egyetem, főiskola működik, rendkí-

³ Flash Eurobarometer Series 260.

vül elaprózottan, több mint 260 képzési hellyel. Az egyes oktatási feladatokat ellátó intézmények fenntartók szerinti összetétele is erőteljesen differenciált: az óvodák között a nem állami fenntartásúak aránya 9,0%, az általános iskoláknál 10,7%, a szakiskoláknál 34,9%, a gimnáziumoknál 51,4%, a szakközépiskoláknál 43,2%, a felsőoktatásban pedig – főleg a kisebb egyházi főiskolák miatt – 58%.

A közoktatási intézményekben dolgozó főfoglalkozású **pedagógusok** száma a 2009/2010. tanévben 153 ezer, az előző tanévvel megegyező. A közoktatásban foglalkoztatottnak a nemzetgazdaság egészében alkalmazásban állókhoz viszonyított aránya 2009-ben 7,3% volt, valamivel magasabb, mint az előző évben. A változás az összes foglalkoztatott létszámának jelentős visszaeséséből következik. A felsőoktatás 22 ezer oktatója közül – az elmúlt évhez hasonlóan – 16 ezer főt teljes munkaidőben, 2 ezer főt részmunkaidőben és csaknem 4 ezer főt megbízással foglalkoztatnak. A fenntartók szerinti megoszlás kissé más, mint az intézményhálózat esetében: az óvodák és az alacsonyfokú oktatás esetében a pedagógusok kb. 10–10%-a dolgozik nem állami fenntartású szervezetnél; ugyanakkor a középfokú oktatásban az intézményi arányokhoz képest jóval kisebb a nem az állam által foglalkoztatott pedagógusok hányada: a szakiskolákban 14,9, a gimnáziumokban 31,1, a szakközépiskolákban pedig 15,1%.

Az alacsonyfokú oktatásban, nevelésben évről évre kevesebb pedagógus dolgozik, ugyanakkor a tanulók számának gyorsabb csökkenése miatt az általános iskolákban egy pedagógusra átlagosan még mindig csak 10 diák jut – ez nemzetközi összehasonlításban rendkívül alacsonynak számít. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az egyes országokban eltérő mértékű a pedagógusok nem közvetlenül szakmai – pedagógiai végzettséget nem igénylő – tevékenysége és az ebből adódó leterheltsége. A középfokú oktatásban 2000 után mind a szakiskolákban, mind a középiskolákban a tanulólétszámnál gyorsabban nőtt a foglalkoztatott pedagógusok száma, így az egy pedagógusra jutó tanulólétszám 2006-ra 12, illetve 11 főre csökkent. 2007 óta kismértékben ismét emelkedik ez a mutató. A regionális különbségek megmaradtak: a közép-magyarországi régióban minden képzési szinten az átlagnál továbbra is kevesebb tanuló jut egy pedagógusra, míg az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban ezeknél akár 2-vel, az átlagnál pedig 1-gyel több.

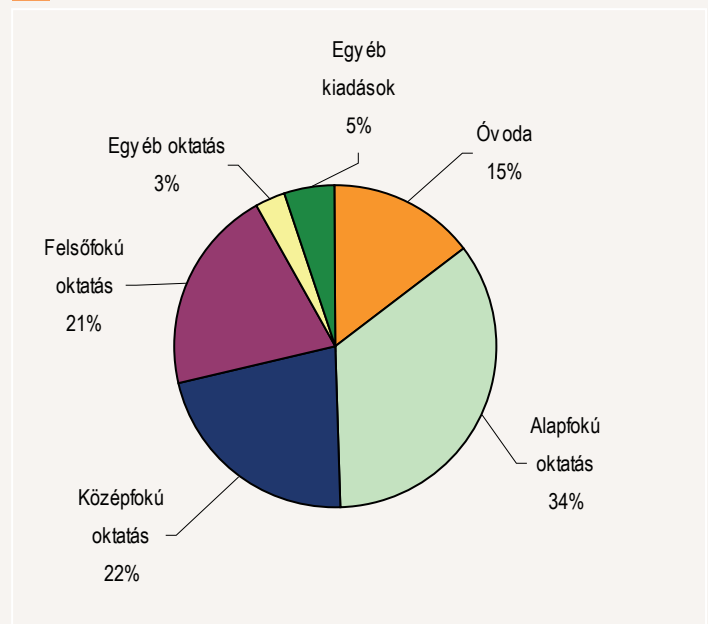
A felsőoktatásban az oktatók számának korábbi emelkedése nem tartott lépést a hallgatókéval, sőt 2004 óta a foglalkoztatott létszámban csökkenés, illetve stagnálás tapasztalható. (Jelenleg 11 nappali tagozatos hallgató jut egy oktatóra.)

Az **oktatásra fordított kiadásokat** az oktatáspolitikai elképzelések mellett elsősorban a gazdaság mindenkori állapota, a fiatal korosztályok létszáma, és az iskolázottság mértéke határozza meg. Az egész életen át tartó tanulás kiterjesztése jelentős anyagi források bevonását igényli. 2008-ban az állami költségvetés oktatási kiadásai – a felhalmozási kiadásokkal együtt – több mint 1275 milliárd forintot tettek ki, ez a GDP 4,8%-a. Az összeg 72%-át (906 milliárd forintot) a közoktatás (óvoda, alap- és középfokú oktatás), 21%-át (267 milliárd forintot) pedig a felsőfokú oktatás használta fel. A költségvetési kiadások 51,3%-át személyi juttatások kifizetésére fordították, 5,3%-ot pedig felújításra és felhalmozásra.

Nemzetközi összehasonlításban Magyarország az Európai Unió tagországai átlagánál valamivel nagyobb hányadot fordít oktatásra, szakképzésre. 2006-ban az EU tagállamaiban az állami oktatási kiadások jellemzően a GDP 5%-át tették ki. Az átlagostól jóval elmaradt ez Németországban, Spanyolországban, Szlovákiában és Bulgáriában (4,5%-nál kevesebb), kiugróan magas viszont (7% feletti) Cipruson és Dániában. Magyarország 5,4%-os mutatója Ausztria, Hollandia, és az Egyesült Királyság arányszámával közel azonos. (2005 óta a hazai oktatási kiadások GDP-hez viszonyított aránya csökken.)

4. ábra

A költségvetés oktatási kiadásainak megoszlása, 2008

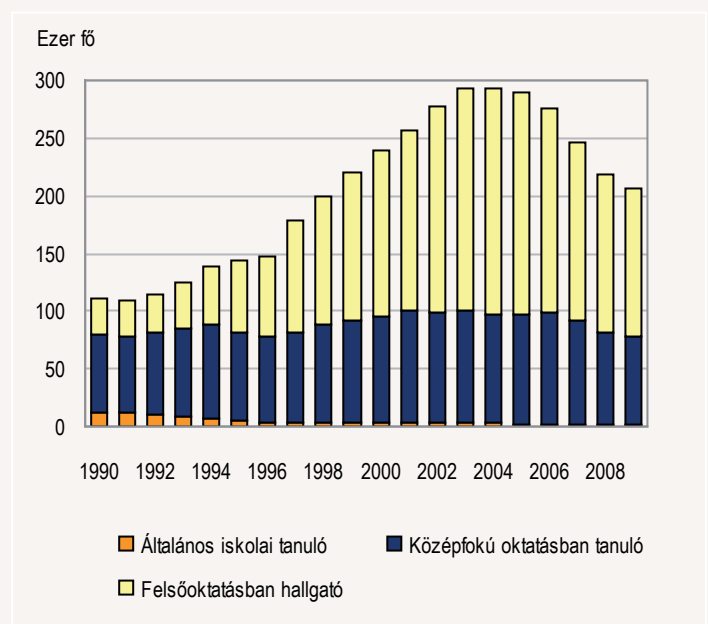

Felnőttképzés

A felnőttképzés tágabb értelemben a felnőttek szervezett oktatási tevékenységben való részvétele. A fogalomba beleértjük az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívül szervezett oktatást, szakképzést, a kötelező szakmai továbbképzést vagy akár magánoktatási szervezetek által biztosított tanfolyamokat is.

5. ábra

A tanulók számának alakulása a felnőttoktatásban, 1990–2009

Az iskolarendszerű oktatásban a nappali programok mellett jelentős szerephez jutnak az ettől eltérő képzési formák: elsősorban a levelező, illetve egyre inkább a távoktatás (együtt: **felnőttoktatás**). Az esti és levelező oktatásban részt vevők száma az alapfokon viszonylag alacsony szinten (2 ezer fő) állandósult, középfokon pedig a kiegészítő képzés felé tolódott el. Jelen tanévben a nem nappali rendszerű középfokú képzéseken csaknem 77 ezer fő tanult, az előző tanévhez képest összességében 2 ezerrel kevesebb; a szakiskolai képzésekben több mint 1,5 ezer fővel nőtt, a középiskolai programokban mintegy 4 ezer fővel csökkent a létszám. 2009-ben a felnőttoktatás keretei között 12,4 ezren tettek sikeres érettségi vizsgát.

Az esti, levelező és távoktatási programok a felsőfokú oktatásban továbbra is jelentős szerepet játszanak, bár a hallgatók száma (128 ezer fő) 2009/2010-ben közel 7,5%-kal kevesebb, mint az előző tanévben. A korábbi dinamikus bővülés 2004-ben megállt, azóta csökken a nem nappali képzéseken részt vevők száma.

Az **iskolarendszeren kívüli szakmai képzésekre** beiratkozott felnőttek száma évről évre emelkedik. 2008-ban több mint 450 ezren kezdtek meg valamilyen tanfolyami képzést. Ez a létszám háromszorosa a 2000. évinek és több mint kétszerese az egy évvel korábbinak.⁴ A felnőttképzésben a szakmai továbbképzések dominálnak, emellett közel egynegyedese az aránya az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő képzettségek megszerzésére irányuló programoknak. Ezzel szemben nagyon kicsi a súlya az

olyan jellegű képzéseknek, amelyek a leghátrányosabb helyzetűek számára adnák meg a felzárkózás esélyét (szakképesítést megalapozó szakmai képzések, hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése, megváltozott munkaképességűek rehabilitációs képzése stb.). A szakmacsoportok közül a legnagyobb részesedése a gazdasági képzéseknek van, de keresettek a személyi szolgáltatás, vendéglátás, kereskedelem területére szervezett programok is.

A felnőttek tanulási hajlandóságában (és lehetőségeiben) is jelentősek az országok szerinti különbségek.⁵ Az Európai Unió tagállamaiban 2008-ban a 25–64 éves népesség átlagosan 9,5%-a vett részt valamilyen képzésben, ezen belül a férfiak 8,7, a nők 10,4%-a. Svédországban, Dániában, Nagy-Britanniában és Finnországban kiugróan magas ez az arányszám: a vizsgált korcsoporthoz tartozók több mint egyötöde tanult a referencia-időszakban. Ausztriában, Hollandiában, Szlovéniában, Spanyolországban és Észtországban szintén az átlagot meghaladó a tanulási hajlandóság, az EU többi tagállamában viszont átlag alatti. Különösen igaz ez a nemrég csatlakozott országokra, így például Bulgáriában és Romániában mindössze 1,3–1,4% volt a résztvevők aránya. Magyarország – Szlovákiával és Görögországgal együtt – a sereghajtók között van, 2008-ban a férfiaknak mindössze 2,7, a nőknek pedig 3,5%-a vett részt a felmérést megelőző egy hónapban valamilyen – iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – képzésben.

⁴ A létszámnövekedés egy része a válaszadási arány javulásának is betudható

⁵ Az országonkénti jelentős szóródás mértéke valószínűsíti az oktatásban való részvétel különböző értelmezését, egyes esetekben a fogalomnak a formális oktatásra való leszűkítését.

**További információk,
adatok (linkek):**

[Táblázatok](#)

[stADAT-táblák](#)

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

Katalin.Janak@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6745

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu